



**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI JAZONI IJRO ETISH TIZIMIDA OLIB
BORILAYOTGAN ISLOHOTLAR: ZAMONAVIY YONDASHUV VA
AMALIY NATIJALAR**

Alimov Bekzod Otabek o‘g‘li

O‘zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi 3-kurs kursanti

Toshkent. sh

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20670119>

Annotatsiya. Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasida jazoni ijro etish tizimida amalga oshirilayotgan zamonaviy islohotlar, ularning asosiy yo‘nalishlari va amaliy natijalari kompleks tarzda tahlil qilinadi. Xususan, jazolarni liberallashtirish, probatsiya institutini rivojlantirish, jazoni ijro etish tizimini raqamlashtirish, ochiqlikni ta‘minlash, mahkumlarni ijtimoiy reabilitatsiya qilish va davlat-xususiy sheriklik asosidagi yangi mexanizmlar yoritiladi. Shuningdek, tizimni yanada takomillashtirish istiqbollari ham ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: jazoni ijro etish tizimi, penitensiar islohotlar, probatsiya, raqamlashtirish, inson huquqlari, resotsializatsiya, elektron nazorat, ochiqlik

So‘nggi yillarda O‘zbekiston Respublikasida davlat boshqaruvining barcha sohalarida bo‘lgani kabi jazoni ijro etish tizimida ham keng ko‘lamli va chuqur islohotlar amalga oshirilmoqda. Ushbu islohotlarning bosh maqsadi jazoni ijro etish tizimini jazolovchi tizimdan insonni tuzatish, uning huquq va erkinliklarini ta‘minlash hamda jamiyatga qayta moslashtirishga xizmat qiluvchi zamonaviy penitensiar modelga aylantirishdan iboratdir.

Bugungi kunda olib borilayotgan islohotlar insonparvarlik, adolat, ochiqlik va samaradorlik tamoyillariga asoslanmoqda. Jinoyat-ijroiya qonunchiligi muntazam ravishda takomillashtirilib, xalqaro standartlarga moslashtirilmoqda. Shu bilan birga, jazoni ijro etish tizimining institutsional tuzilmasi ham zamonaviy talablar asosida qayta ko‘rib chiqilmoqda.

Contact: 99 826 99 56





Zamonaviy islohotlarning eng muhim yoʻnalishlaridan biri — jazolarni liberallashtirish siyosatining izchil davom ettirilayotganidir. Soʻnggi yillarda ozodlikdan mahrum qilish jazosi qoʻllanilishi qisqartirilib, uning oʻrniga muqobil jazolar keng qoʻllanilmoqda. Ayniqsa, birinchi marta jinoyat sodir etgan shaxslar, ayollar va voyaga yetmaganlarga nisbatan insonparvar yondashuvlar joriy etilmoqda. Bu esa jamiyatdan ajratish emas, balki shaxsni tuzatish tamoyilining ustuvorligini koʻrsatadi.

Probatsiya institutining rivojlanishi ham zamonaviy islohotlarning ajralmas qismidir. Bugungi kunda probatsiya xizmatlari nafaqat nazorat organi, balki ijtimoiy yordam koʻrsatuvchi tizimga aylantirilmoqda. Probatsiya nazorati ostidagi shaxslar bilan individual ishlash, ularni kasbga yoʻnaltirish, psixologik qoʻllab-quvvatlash va ijtimoiy moslashtirish mexanizmlari takomillashtirilmoqda. Shu bilan birga, probatsiya tizimida raqamli monitoring vositalarini joriy etish, jumladan, elektron kuzatuv (**elektron brasletlar**) tizimini kengaytirish boʻyicha ishlar olib borilmoqda. Jazoni ijro etish tizimida raqamlashtirish jarayonlari soʻnggi yillarda sezilarli darajada jadallashdi. Elektron boshqaruv tizimlari, mahkumlar haqidagi maʼlumotlarni yagona bazada yuritish, elektron murojaat platformalari va videokuzatuv tizimlari keng joriy etilmoqda. Bu esa tizimning shaffofligini oshirish, inson omilini kamaytirish va boshqaruv samaradorligini kuchaytirishga xizmat qilmoqda. Raqamli texnologiyalar, shuningdek, mahkumlar bilan masofaviy uchrashuvlar (videoaloqa) imkoniyatlarini ham kengaytirmoqda.

Zamonaviy islohotlar doirasida jazoni ijro etish muassasalarining ochiqligini taʼminlashga ham alohida eʼtibor qaratilmoqda. Ommaviy axborot vositalari, bloggerlar va jamoatchilik vakillarining muassasalarga tashriflari yoʻlga qoʻyilgan. Bu esa tizim ustidan **jamoatchilik nazoratini** kuchaytirib, inson huquqlarining taʼminlanishiga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik kengayib, jazoni ijro etish tizimi xalqaro standartlarga





moslashtirilmoqda.

Mahkumlar huquqlarini ta'minlash borasida ham muhim yangiliklar joriy etildi. Jumladan, advokat bilan uchrashuvlar va huquqiy yordam olish imkoniyatlari kengaytirildi, tibbiy xizmat tizimi takomillashtirildi, oziqlanish va yashash sharoitlari yaxshilanmoqda. Ayniqsa, sog'liqni saqlash tizimini modernizatsiya qilish, psixologik xizmatlarni rivojlantirish va mahkumlarning ruhiy holatini qo'llab-quvvatlash masalalariga katta e'tibor qaratilmoqda.

Zamonaviy islohotlarning yana bir muhim yo'nalishi — mahkumlarni ijtimoiy rehabilitatsiya qilish va ularning bandligini ta'minlashdir. Jazoni ijro etish muassasalarida ishlab chiqarish faoliyatini rivojlantirish, kasb-hunar o'rgatish markazlarini tashkil etish va xususiy sektor bilan hamkorlikni kengaytirish orqali mahkumlarning mehnatga jalb etilishi kuchaytirilmoqda. Bu esa ularning ozodlikka chiqqach jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiyalashuviga yordam beradi.

So'nggi yillardagi muhim yangiliklardan biri — davlat-xususiy sheriklik asosida jazoni ijro etish tizimiga yangi mexanizmlarning joriy etilishidir. Xususan, mahkumlarni ish bilan ta'minlash, ularni kasbga o'rgatish va ishlab chiqarish jarayonlariga jalb qilishda xususiy sektorning ishtiroki kengaymoqda. Bu esa tizimning iqtisodiy samaradorligini oshirish bilan birga, mahkumlarning real mehnat ko'nikmalariga ega bo'lishiga xizmat qilmoqda.

Ozodlikka chiqqan shaxslarni qo'llab-quvvatlash tizimi ham zamonaviy yondashuvlar asosida rivojlantirilmoqda. Ularni ish bilan ta'minlash, ijtimoiy yordam ko'rsatish, uy-joy bilan ta'minlash va psixologik qo'llab-quvvatlash mexanizmlari kuchaytirilmoqda. Bu borada mahalliy hokimiyat organlari, bandlik markazlari va nodavlat tashkilotlar bilan hamkorlik kengaymoqda.

Biroq, tizimda ayrim muammolar ham mavjud. Ayrim muassasalarda infratuzilma yetarli darajada rivojlanmagan, barcha hududlarda probatsiya tizimi bir xil samaradorlik bilan ishlamayapti, elektron brasletlarni amalda qo'llash uchun





yanada samarali rejalar ishlab chiqish lozim, ozodlikka chiqqan shaxslarning bandligini ta'minlash masalasi dolzarbligicha qolmoqda. Shu sababli, ushbu muammolarni bartaraf etish tizimni yanada takomillashtirishning muhim sharti hisoblanadi.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, zamonaviy penitensiar tizim insonparvarlik, texnologik rivojlanish va ijtimoiy moslashuv tamoyillariga asoslanishi lozim. Shu nuqtai nazardan, O'zbekistonda olib borilayotgan islohotlar to'g'ri yo'nalishda olib borilmoqda va xalqaro standartlarga tobora yaqinlashmoqda. Kelgusida jazoni ijro etish tizimini yanada rivojlantirish uchun raqamlashtirishni chuqurlashtirish, elektron nazorat tizimlarini kengaytirish, probatsiya xizmatini mustahkamlash, mahkumlarni ijtimoiy moslashtirish dasturlarini kengaytirish hamda davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish zarur.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston Respublikasida jazoni ijro etish tizimi zamonaviy bosqichga o'tib, insonparvarlik va samaradorlik tamoyillariga asoslangan holda izchil rivojlanmoqda. Ushbu islohotlar nafaqat mahkumlarning huquqlarini ta'minlash, balki jamiyat xavfsizligini mustahkamlash va barqaror rivojlanishni ta'minlashga xizmat qilmoqda

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat-ijroiya kodeksi
2. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (yangi tahrir)
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining jazoni ijro etish tizimini isloh qilishga oid farmon va qarorlari
4. Inson huquqlari bo'yicha O'zbekiston Respublikasi milliy strategiyasi
5. BMTning mahkumlar bilan muomala qilish bo'yicha minimal standart qoidalari (Nelson Mandela Rules)





SCIENTIFIC CONFERENCE OPEN PROCEEDINGS

Global Academic Knowledge Repository



6. Zamonaviy penitensiar tizimlar bo'yicha ilmiy maqolalar va xalqaro hisobotlar

Contact: 99 826 99 56

